

OYA BAYDAR

*Surönü
Diyalogları*

3. BASKI

♥ can
çağdaş

OYA BAYDAR
SURÖNÜ DİYALOGLARI

Can aędaş

Surönü Diyalogları, Oya Baydar

© 2016, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2016

3. basım: Ekim 2023, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoęan

Editör: Sırma Köksal

Düzeltilti: Aylin Samancı Elmasdaę, Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak fotoğrafı: © Selim Kaya

Baskı ve cilt: Pasifik Ofset

Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi A Blok No: 3/1 Z. Kat
Avcılar-İstanbul

Sertifika No: 44451

ISBN 978-975-07-3240-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

OYA BAYDAR
SURÖNÜ DİYALOGLARI

Oya Baydar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Elveda Alyoşa, 1991

Kedi Mektupları, 1992

Hiçbiryer'e Dönüş, 1998

Sıcak Külleri Kaldı, 2000

Erguvan Kapısı, 2004

Kayıp Söz, 2007

Çöplüğün Generali, 2009

Bir Dönem İki Kadın (Melek Ulagay'la beraber), 2011

O Muhteşem Hayatınız, 2012

Yetim Kalacak Küçük Şeyler, 2015

Yolun Sonundaki Ev, 2018

Köpekli Çocuklar Gecesi, 2019

80 Yaş Zor Zamanlar Günlükleri, 2021

Yazarlarevi Cinayeti, 2022

OYA BAYDAR, 1940'ta İstanbul'da doğdu. Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi'nin son sınıfında yazdığı *Allah Çocukları Unuttu* adlı gençlik romanı nedeniyle neredeyse okuldan atılıyordu. 1964'te İÜ Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl bu bölüme asistan olarak girdi. "Türkiye'de İşçi Sınıfının Doğuşu" konulu doktora tezinin Üniversite Profesörler Kurulu tarafından iki kez reddedilmesi üzerine öğrenciler olayı protesto için rektörlüğü işgal ettiler. Bu olay üniversiteden ayrılmasına yol açtı. Daha sonra Ankara Hacettepe Üniversitesi'ne sosyoloji asistanı olarak girdi. 1971'deki 12 Mart Askerî Müdahalesi sırasında, TİP ve TÖS üyesi olarak sosyalist kimliği nedeniyle tutuklandı ve üniversiteden ayrıldı. *Yeni Ortam*, *Politika* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. 12 Eylül sırasında yurtdışına çıktı. 1992'ye kadar 12 yıl Almanya'da sürgünde kaldı. Burada, sosyalist sistemin çöküş sürecini yakından yaşadı. 1991'de yazdığı *Elveda Alyoşa* adlı öykü kitabıyla Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, 1993 yılında da *Kedi Mektupları* adlı romanıyla Yunus Nadi Roman Ödülü'nü aldı. Türkiye'ye dönüşünde Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı'nın ortak yayını olan *İstanbul Ansiklopedisi*'nde redaktör ve *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*'nde genel yayın yönetmeni olarak çalıştı. *Sıcak Külleri Kaldı* romanıyla 2001 yılı Orhan Kemal Roman Armağanı'nı, *Erguvan Kapısı*'yla da 2004 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü'nü aldı. Romanları 38 dilde yayımlandı. *Hiçbiryer'e Dönüş*'le 2011 Carical Akdeniz Kültürü Edebiyat Ödülü'nü, *Sıcak Külleri Kaldı* ile 2016 Fransa-Türkiye Edebiyat Ödülü'nü kazandı.

www.oyabaydar.com

SURÖNÜ DİYALOGLARI

*"Biz iki tarafta da olamayız
Çünkü ikisiyiz ve başka biriyiz
İnanmak istemedin
Biz yalnızlığın ta kendisiyiz."*

Mehmet Yaşın

31 Aralık 2015/Diyarbakır-Surönü

Karlar

Surların, güllerin, çiğnenmiş çimenlerin, yıkık duvarların, delik deşik asfaltın üzerine kar yağıyor. Usul, sakın, yumuşacık, masalsı. Film sahnesi, fotoğraf karesi, tiyatro dekoru bir kar. Bu mevsimde kar yağar mı buralara, sonbahar gülleri bile henüz solmamışken?

Yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı... Hayır, o Akdeniz iklimiydi, peki burası? Bak hatırlamıyorsun, belki de hiç okumadınız bu bahsi, okuduysan da öğrenmemişsin,

aklında kalmamış. Şimdi yakınlaştı ya, o zamanlar uzak, çok uzak yerlerdi buralar. Çıbanı, akrebi, karpuzu meşhurdu, bir de eşkıyası.

“Orada bir köy var uzakta, o köy bizim köyümüzdür / Gitmesek de, görmesek de, o köy bizim köyümüzdür” diye şiirler okur, şarkılar söyledik. 23 Nisan müsamerelerinde milli kıyafetlerle –şalvar, cepken, oyalı yemeni–rond yapardık, halk oyunları oynardık.

Ne iklimini ne dilini, ne insanını bilirdin ne de surlarını... Çin Seddi'nden sonra en uzun, en yüksek surlar olduğunu, içinde koca bir kent barındırdığını, seksen iki burcunu, dört kapısını, havadan bakınca kalkan balığına benzediğini, burçlara çıkan merdivenlerin yürek biçimi girişlerini... Buranın şehrin yüreği olduğunu bilmezdin.

Şehre ilk geldiğimde bahardı. Kırk beş yıl önce olmalı. Hiçbir özelliği yoktu benim için; surlar yıkık döküktü, camiler, yollar, çarşılar bakımsız, pejmürdeydi. Bir zamanlar şairlerin, aydınların kenti olduğunu, edebiyat dergileri, şiir dergileri yayımlandığını duyardım, bölgenin Paris'idir diyenler bile vardı. “Ne biçim Paris bu!” demiştim, beni etkilememişti, şehrin ruhunu yakalayamamıştım.

Ne kadar uzun zaman geçmiş. Zaman değişti, ülke değişti, şehir değişti, sen de değiştin.

Gençliğimdi... Pervasız, coşkulu, pür umut, pür inanç gençliğim. İlk gelişimde Şehir'le ilgilenmemiştim. Elimde üniversiteden aldığım görevlendirme kâğıdı, cebimde yardımcı olurlar denilen birkaç adres; Güneydoğu'da toprak mülkiyeti araştırması yapmaya gelmiştim. Yıkık dökük sur duvarlarını hatırlıyorum bir de dükkân-

ların önüne dizilmiş kaçak çay çuvallarını. Ulucami'yi de hatırlıyorum hayal meyal. Hanefî, Hanbelî, Şafîî, Malikî: Dört mezhebin camisi olduğunu yeni öğrendim. Bunlar ilgi alanıma girmiyordu o zamanlar. Sonraki gelişerim de hep iş içindi.

O zamanlar ilgi alanın farklıydı: İşçi sınıfıydı, emekçi halktı, devrimdi. Surlar, kentler, tapınaklar, tarihin hazineleri, doğanın mucizeleri, şehrin yüreğinin atışı ilgilendirmiyordu seni; insanlarla bile ilgilenmiyordun. Devrim bir kavramdı, yaşama anlam veren ütopyanın adıydı. İşçi sınıfı aracıtı, manivelaydı. "İşçi insan" değil, "sınıf"tı seni ilgilendiren. Sen sınıfın öncüsü, kurtarıcısı olmayı seviyordun, insanı değil.

Acımasız bir yargı bu. Sadece kendi adıma değil bütün sol kuşağım adına itiraz ediyorum. İnsanlarla ilgilenmesek, insanı sevmesek neden fabrikalarda, grevlerde, miting meydanlarında, pamuk tarlalarında, fındık bahçelerinde onlarla birlikte mücadele ediyorduk? Çamurlu yollarını arşınladığımız gecekondu semtleri, yoksulluk kokan emekçi kulübeleri... Ne işim vardı oralarda benim?

Amacını sorgulamıyorum, her şeyi has duygularla yaptın. Sömürü sona ersin, insanlar eşit olsun istiyordun, daha adil, daha iyi bir dünya düşlüyordun. Ezilenlere, sömürülenlere, dünyanın lanetlilerine kurtuluş yollarını öğretmeye çalışıyordun. Bilinç dışarıdan götürülür, diye öğrenmiştin. Ezilenlere, sömürülenlere bilinç götürüyordun ama onları sevmiyordun, yüreğinde duymuyordun. Hiçbirinin elini tutmamıştın, gözlerinin içine bakmamıştın, birlikte ağlamamış, aşını ekmeğini bölüşmemiştin. Soyutlamarla felsefe yapılır, siyaset yapılır ama insanın gerçeğine, toplumun ruhuna varılamaz.

Devrime inanıyorduk, devrimi gerçekleştirmekle yükümlüydük, devrimci romantiklerdik. 68 Mayıs'ının sloganı: "Gerçekçi ol, imkânsızı iste!" idi. Ama devrimin duygusal bir konu olmadığını da biliyorduk. Burjuvaziye yenmek için işçileri örgütlemek, mücadeleye sürmek gerekiyordu. Ellerini tutmak, gözlerinin içine bakmak, yüreklerine dokunmak işe yaramazdı, safdillik olurdu. Bilinçlenmeleri, durumlarının farkına varıp başkaldırmaları gerekiyordu. Başka bir dönem, başka bir dünyaydı; gençlik, umut, masumiyet çağıydı.

Hâlâ böyle mi düşünüyorsun?

Hem evet hem hayır. O günleri, o günlerdeki beni, umudu, masumiyeti özlüyorum. Bir yandan da nerede yanlış yaptık, eksik olan neydi, diye soruyorum kendime. Bu soğuk taşın, bu beton parçasının üstünde, sessiz dingin yağın karın altında, kapanmış Sur kapılarının önünde böyle yalnız, böyle sessiz, kendi içime büzülmüş otururken eksik parçayı düşünüyorum. O parçayı bulursam burayı daha iyi anlarım, ruhuna girebilirim, sırrını çözebilirim gibi geliyor. Geçmişimle, bugünümle, kendimle hesaplaşmak istiyorum.

Tam yerindesin, tam da bugün... Dinle bak; sesleri duyuyor musun?

Duyuyorum: karın ve şehrin sessizliğini delen mermi sesleri...

Yaşamakta olduğumuz acılı günlerde, Diyarbakır Surö-
nü'nde bir tanıklık, yüzleşme ve kendimizle hesaplaşma
denemesi... Batı'dan gelen Türk'ün bakışı ile yıkılıp yı-
kılmış bölge insanının içeriden bakışının dramatik kar-
şılaşması. "Hendekçi çocukları hendeklerin arkasından
çıkartıp önüne geçirmek için ne yaptık? Onlara eşit ve
özgür yaşayacakları bir ülke verebildik mi?" sorusuna ces-
sur ve içten bir cevap arayışı.

Her ölümün bizi birbirimizden biraz daha uzaklaştırdı-
ğı bu savaş günlerinde, Oya Baydar barışı neden bir kez
daha ıskaladığımızı iki tarafa da soruyor.

Siyaseti aşan, yürekten gelen, duygularla örülmüş bir barış
çılgılığı...

#tanıklık #güneydoğu #kürtsorunu #hesaplaşma #özgürlük

Kapak Fotoğrafı: Selim Kaya

www.canayinlari.com | f | i | X canayinlari

deneme

ISBN: 978-975-07-3240-5

9 789750 732409